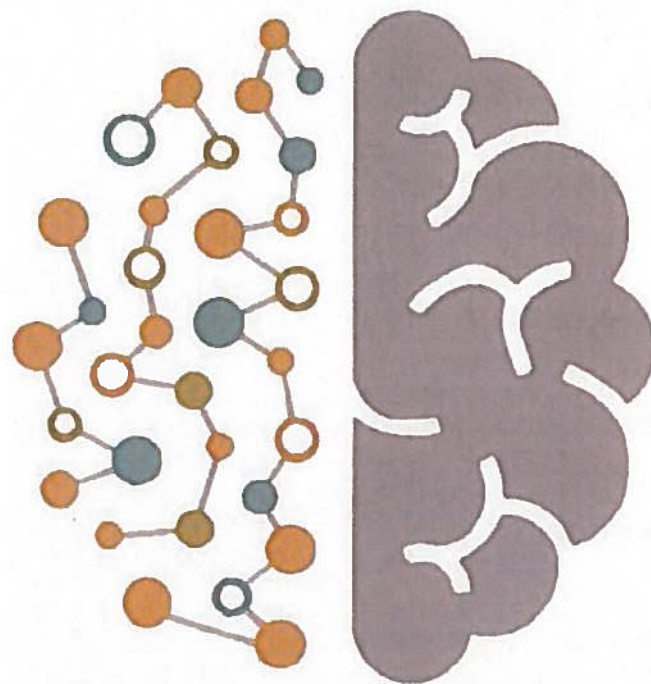

LIMC

LAND INFORMATION MANOEUVRE CENTRE

Weekly update Des- / Misinformatie

Week 38, 9 SEPT t/m 15 SEPT 2020

Inhoudsopgave

1. Leeswijzer
2. Inleiding
3. 7-lagen model
4. Conclusies
5. Narratief Rusland vs. EU
6. Narratief Virus
7. Narratief Vaccinatie
8. Narratief 5G
9. Verdieping: Draagvlak virusnarratief neemt waarschijnlijk af tussen nu en december 2020

Bijlagen

[1] Leeswijzer

In het eerste deel van dit product leest u de actuele updates van de vier gevestigde desinformatie-narratieven: het Rusland vs. Europese Unie narratief, 5G-narratief, virusnarratief en vaccinatiennarratief (voorheen **COVID-19** narratief). In het tweede gedeelte leest u een onderwerp ter verdieping. Deze week: Draagvlak virusnarratief neemt waarschijnlijk af tussen nu en december 2020.

WHO WE ARE

- Het LIMC genereert in een **experimentele** vorm **situational awareness (SA)** en **situational understanding (SU)** voor het CLAS en civiele overheden over de COVID-19 crisis. Hierdoor worden militaire en civiele besluitvormingsprocessen gevoed met **inzicht** en waar mogelijk **handelingsperspectief**.
- Met het LIMC kan de Koninklijke Landmacht **ervaring opdoen** met het samenbrengen van **information manoeuvre** capaciteiten die insight, foresight en doorlopend handelingsperspectief bieden in drie dimensies (cognitief, virtueel en fysiek).

In dit product wordt gewerkt met een mate van waarschijnlijkheid in relatie tot de gegeven duiding, conclusies of assessments. In de onderstaande tabel is de mate van waarschijnlijkheid toegelicht. NB: de gebruikte terminologie sluit aan zoals het Joint Kennis Centrum (JKC) I&V deze gaat plaatsen in de JDP-2.

Terminologie	Confidence level
Zeer waarschijnlijk	Meer dan 90%
Waarschijnlijk	60-90%
Mogelijk	40-60%
Onwaarschijnlijk	10-40%
Zeer onwaarschijnlijk	Minder dan 10%

[2] Inleiding

Des- en misinformatie in relatie tot COVID-19 hebben een negatief effect op onze samenleving. De overheid wordt daar in toenemende mate mee geconfronteerd. Het duiden van des- en misinformatie in relatie tot COVID-19 is essentieel om snel te kunnen bepalen of, hoe en door wie gereageerd moet worden op een bepaald narratief.

Als ondersteuning richt het LIMC zich op het interpreteren van beschikbare data en het schrijven van aanvullende *assessments*. Dit doet het LIMC aan de hand van de volgende hoofd- en deelvragen:

Hoofdvraag:

In hoeverre beïnvloedt des- en misinformatie in relatie tot COVID-19 de Nederlandse samenleving?

Deelvragen:

1. Wat zijn de heersende narratieven of thema's?
2. Wat is de invloed van des- en misinformatie in relatie tot COVID-19 op het openbaar bestuur?
3. Wat is de invloed van des- en misinformatie in relatie tot COVID-19 op de Nederlandse cohesie?

De vier heersende narratieven uit deelvraag 1 worden wekelijks gemonitord door het LIMC. Dit product schetst de ontwikkelingen die deze narratieven de komende drie maanden mogelijk door zullen maken. De verschillende narratieven zijn onderworpen aan een aantal analysetechnieken die tot *scenario building* leiden. Het resultaat hiervan is een overzicht van mogelijke toekomstscenario's per narratief voor de korte termijn (tot december 2020). Vervolgens worden er implicaties opgesteld en toegelicht aan de hand van het 7-lagen model (P.4).

Gezien de huidige juridische restricties op deze opdracht zijn wij beperkt in het monitoren van de scenario's. Het is vooralsnog niet mogelijk om bronmateriaal met persoonsgegevens te verwerken in onze analyses. Om deze reden zijn wij genooddaakt onze assessments hoofdzakelijk te baseren op berichtgeving in nieuwsmedia. Daarnaast beperken de juridische restricties het LIMC om de intentie van bronnen te onderzoeken. Het is hierdoor onmogelijk om te achterhalen of er sprake is van des- of misinformatie. Derhalve wordt in dit stuk enkel gesproken over des-/ misinformatie.

Tot slot hebben we een drietal mogelijke scenario's opgenomen (zie bijlage 5) die gelden voor de middellange termijn (tot januari 2021). Deze scenario's zijn niet toegespitst op onze heersende narratieven, maar behelzen de mogelijke impact van des- en misinformatie in zijn geheel. Dit is nodig om de termijn te kunnen verlengen naar zes maanden (de narratieven veranderen te snel om hierover op lange termijn uitspraken te doen) en om te voorkomen dat we eventuele nieuw opkomende narratieven over het hoofd zien door onze focus te veel op onze vier heersende narratieven te leggen.

[3] 7-Lagen Model

Sociale laag

Gevormd door de interactie van overheden, bedrijven, organisaties, militaire eenheden, netwerken en de eigen groep ten opzichte van andere groepen of individuen. Activiteiten gericht op het beïnvloeden van doelgroepen, zoals het verspreiden van des- en misinformatie vallen hieronder.

Cognitieve laag

Bestaat uit de perceptie, besluitvorming, overtuigingen en gemoedstoestand van individuen. De heersende narratieven worden gebruikt om de cognitieve laag te beïnvloeden.

Persona laag

Gekoppeld aan de menselijke laag kan een individu meerdere rollen en identiteiten hebben, zogeheten personas. Bij personas kan bijvoorbeeld worden gedacht aan trollaccounts of de digitale representatie van een actiegroep (zoals VirusWaarheid).

Logische laag

Omvat data, machinetaal, algoritmen, protocollen en instructies, die op hun beurt veelal gekoppeld zijn aan de onderliggende netwerkinfrastructuur. Onder de logische laag valt bijvoorbeeld het aanbieden van het 5G-netwerk door providers aan de afnemer.

Fysieke netwerk laag

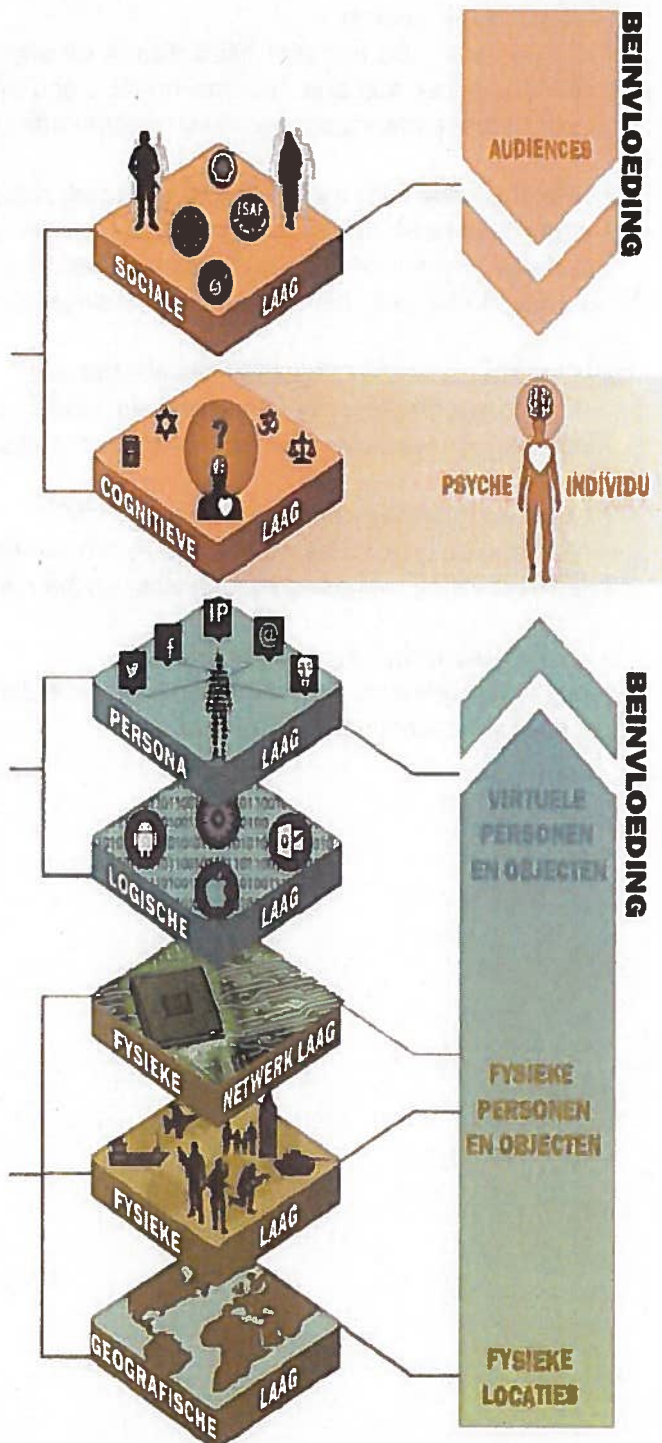
Omvat alle benodigde hardware en technische infrastructuur die een informatienetwerk vormt met bijbehorende fysieke connectoren, zoals zendmasten voorzien van 5G-techniek.

Fysieke laag

Omvat alle zichtbare fysieke personen, groepen en objecten in de 'echte wereld', zoals actiegroepen, demonstranten, (overheids)gebouwen, etc.

Geografische laag

De fysieke plaats op de aarde en valt samen met de traditioneel fysiek-geografische militaire domeinen land, zee, lucht en ruimte. Het plaatst een gebeurtenis in tijd en ruimte. De geografische laag bestaat bijvoorbeeld uit testlocaties van vaccins of protestlocaties.

[4] Conclusies

Heersende narratieven

Het Rusland vs. EU narratief heeft zich in de afgelopen week verder ontwikkeld in de richting van het scenario "Europa houdt stand". De andere drie narratieven hebben nauwelijks verandering doorgemaakt, maar worden wel gemonitord.

- Het Rusland vs. EU narratief: "Europa houdt stand"

Het narratief heeft zich ontwikkeld in het scenario "Europa houdt stand". De aandacht in de media neemt af en de eensgezindheid van de EU neemt toe door verdere doorontwikkeling van het AstraZeneca-vaccin (aanbesteding EU).

- Het virusnarratief: "Tegen het Nieuwe Normaal"

Geen ontwikkelingen. De verdeeldheid onder de bevolking ten aanzien van de maatregelen neemt toe. Dit heeft nog geen gevolgen op de aandacht voor het narratief.

- Het vaccinatenarratief: "Einde crisis in zicht"

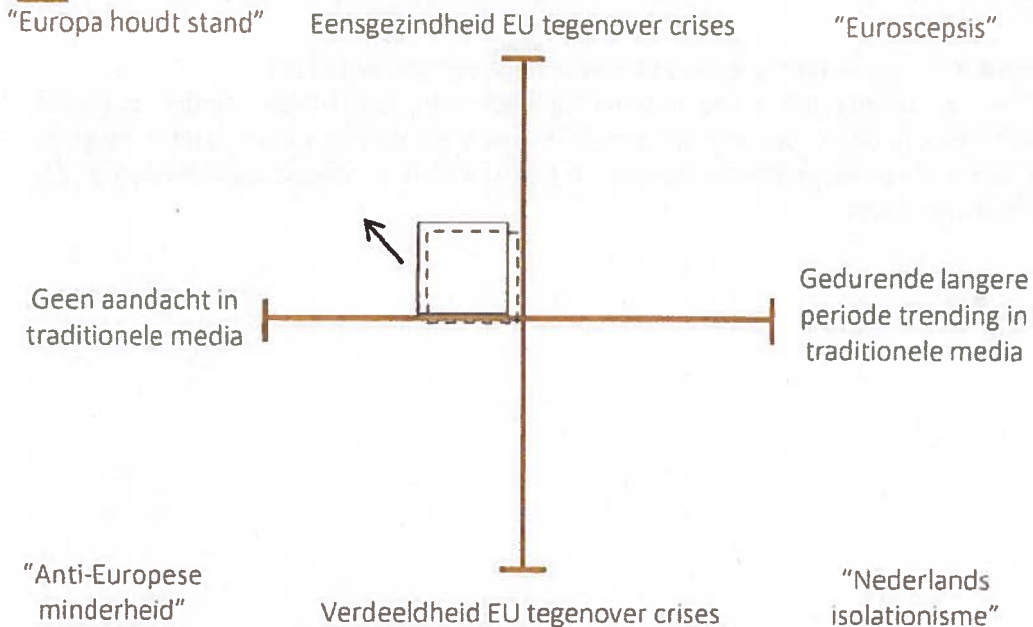
Geen ontwikkelingen. Het tijdelijk stopzetten van de testfase van het AstraZeneca-vaccin heeft vooralsnog niet geleid tot opleving van het narratief.

- Het 5G-narratief: "Narratief dooft uit"

Geen ontwikkelingen. De zendmastbrand van 8 september heeft vooralsnog niet geleid tot meer aandacht voor het narratief.

[5] Narratief Rusland vs. EU

Dit betreft de uitkomst van een kwalitatieve analyse. Derhalve is er geen schaalverdeling zichtbaar op het assenkruis.

Samenvatting: Rusland vs. EU narratief

Het narratief gaat over het actief verspreiden van desinformatie door aan Rusland gelieerde partijen met als doel maatschappelijke verdeeldheid te creëren binnen de EU. In het narratief wordt Nederland zelf niet direct als doelwit gezien, maar kunnen Nederlandse belangen in het buitenland wel geschaad worden door desinformatie. (Zie voor volledig narratief bijlage 1)

Subconclusie: "Europa houdt stand"

Het narratief Rusland vs. EU heeft zich verder ontwikkeld in het scenario "Europa houdt stand." De aandacht vanuit de media voor het narratief is afgenomen na de aankondiging dat de geplande massavaccinatie van het Sputnik-V vaccin naar het nieuwe jaar is verplaatst.[1]

De eensgezindheid van de EU-lidstaten neemt waarschijnlijk toe vanwege het vertrouwen in de ontwikkeling van het door de EU aanbesteedde AstraZeneca vaccin. De veiligheidsautoriteit in Groot-Brittannië heeft beoordeeld dat de ontstane complicaties niet zijn veroorzaakt door het vaccin.[2] Na een tijdelijke stop zijn de vaccintests door AstraZeneca hervat.

[1] <https://www.rt.com/russia/499949-covid19-vaccine-effective-vaccination-new-year/> (Geraadpleegd op 6 september 2020)

[2] <https://nos.nl/artikel/2347931-astrazeneca-en-universiteit-oxford-hervatten-vaccintest.html> (Geraadpleegd op 14 september 2020)

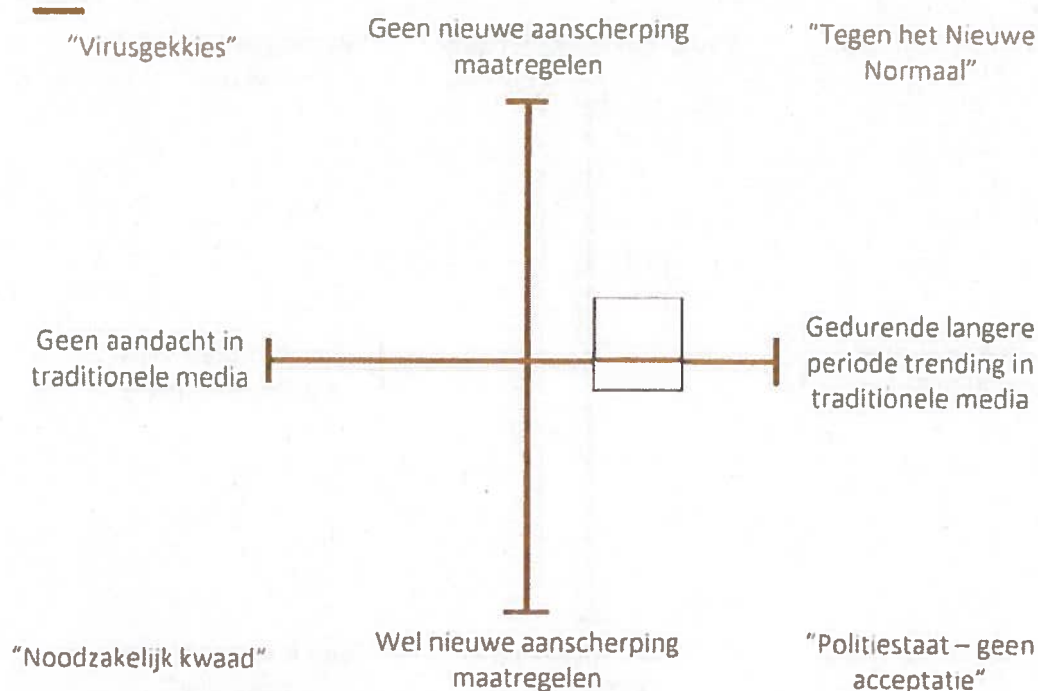
[5] Narratief Rusland vs. EU

Implicatie: Virtuele dimensie monitoren vanwege eensgezindheid EU

Het is van belang om in de virtuele dimensie van het 7-lagen model te blijven monitoren om de eensgezindheid van de EU waar te kunnen nemen. Het is mogelijk dat een succesvolle doorontwikkeling van het vaccin de eensgezindheid binnen de EU positief beïnvloedt.

[6] Virusnarratief

Dit betreft de uitkomst van een kwalitatieve analyse. Derhalve is er geen schaalverdeling zichtbaar op het assenkruis.

Samenvatting: Virusnarratief

Het narratief gaat over de invloed van pseudowetenschappelijk onderzoek op de publieke opinie over de getroffen maatregelen tegen COVID-19. Het omvat alle des- en misinformatie die gebruikt wordt als verzet tegen het huidige COVID-19-beleid.

(Zie voor volledig narratief bijlage 3)

Subconclusie: "Tegen het Nieuwe Normaal"

Het virusnarratief bevindt zich in het scenario 'Tegen het Nieuwe Normaal' en heeft zich niet verder ontwikkeld. Hoewel het aantal besmettingen oploopt is er nog geen aanscherping van de maatregelen aangekondigd.[1]

Daarnaast komt het narratief niet prominent naar voren in de traditionele media. Hoewel wordt bericht dat de verdeeldheid over de maatregelen onder de bevolking toeneemt, is dit slechts sporadisch terug te zien in de traditionele media.[2]

Implicatie: Verdeeldheid over maatregelen zichtbaar in virtuele en fysieke dimensie

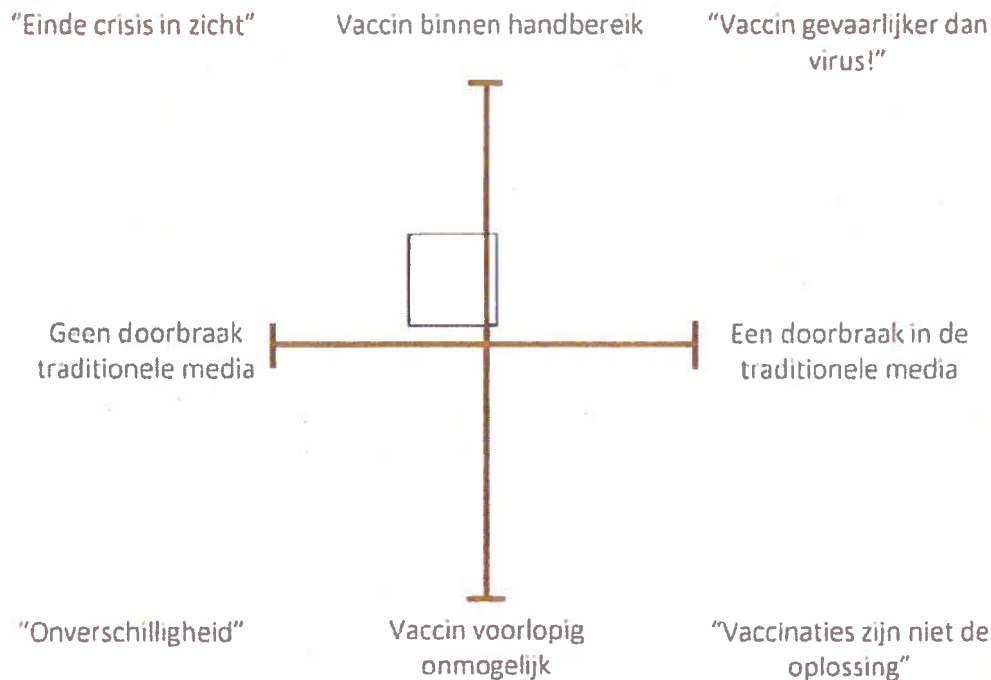
Het is van belang om te blijven monitoren in zowel de virtuele als de fysieke dimensie van het 7-lagen model. Het is waarschijnlijk dat een toenemende verdeeldheid over de maatregelen leidt tot meer aandacht in de traditionele media en een voedingsbodem creëert voor opleving van het narratief in de beide dimensies. Voor een verdere analyse, zie verdieping (p 13).

[1] <https://www.nu.nl/coronavirus/6076052/rivm-meldt-5427-nieuwe-besmettingen-ruim-1800-meer-dan-week-eerder.html>
(Geraadpleegd op 14 september 2020)

[2] <https://nos.nl/artikel/2347583-onder-de-steun-voor-het-coronabeleid-sluimert-verdeeldheid.html>
(Geraadpleegd op 14 september 2020)

[7] Vaccinatie-narratief

Dit betreft de uitkomst van een kwalitatieve analyse. Derhalve is er geen schaalverdeling zichtbaar op het assenkruis.

Samenvatting: Vaccinatie-narratief

Volgens dit narratief is het coronavirus in laboratoria van [REDACTED] gecreëerd en doelmatig losgelaten onder de wereldbevolking. [REDACTED] heeft dit virus ontworpen om veel winst te maken met de verkoop van verplichte vaccins. Dit narratief trekt de veiligheid van vaccins in het algemeen in twijfel. (Zie voor volledig narratief bijlage 4).

Subconclusie: "Einde crisis in zicht"

Het vaccinatie-narratief bevindt zich in het scenario "Einde crisis in zicht" en heeft zich de afgelopen week niet verder ontwikkeld, ondanks berichtgeving over het AstraZeneca vaccin.[1][2] Berichtgeving over het narratief vindt vooral plaats in de alternatieve media, sociale media en sporadisch in de niet-traditionele media.

In de loop van 2021 wordt waarschijnlijk een vaccinatieprogramma opgezet tegen COVID-19.[3] De ontwikkeling van een effectief vaccin is in een stroomversnelling geraakt. Er zijn verschillende vaccins die op dit moment worden getest en waarschijnlijk klaar voor gebruik zijn in 2021.[4]

[1] <https://www.parool.nl/nederland/XXXXX-nieuwe-maatregelen-als-toename-coronagevallen-blijft-voortduren~b365b0c7/> (Geraadpleegd op 14 september 2020)

[2] <https://www.nrc.nl/nieuws/2020/09/12/hou-hoofd-toch-koel-in-de-race-om-coronavaccin-a4011723> (Geraadpleegd op 14 september 2020)

[3] <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/eu-gaat-samen-met-arme-landen-coronavaccins-inkopen~b28526b7/> (Geraadpleegd op 7 september 2020)

[4] <https://www.trouw.nl/zorg/welke-vaccins-en-medicijnen-liggen-er-klaar-voor-2021~b5099f9c/> (Geraadpleegd op 8 september 2020)

[7] Vaccinatienarratief

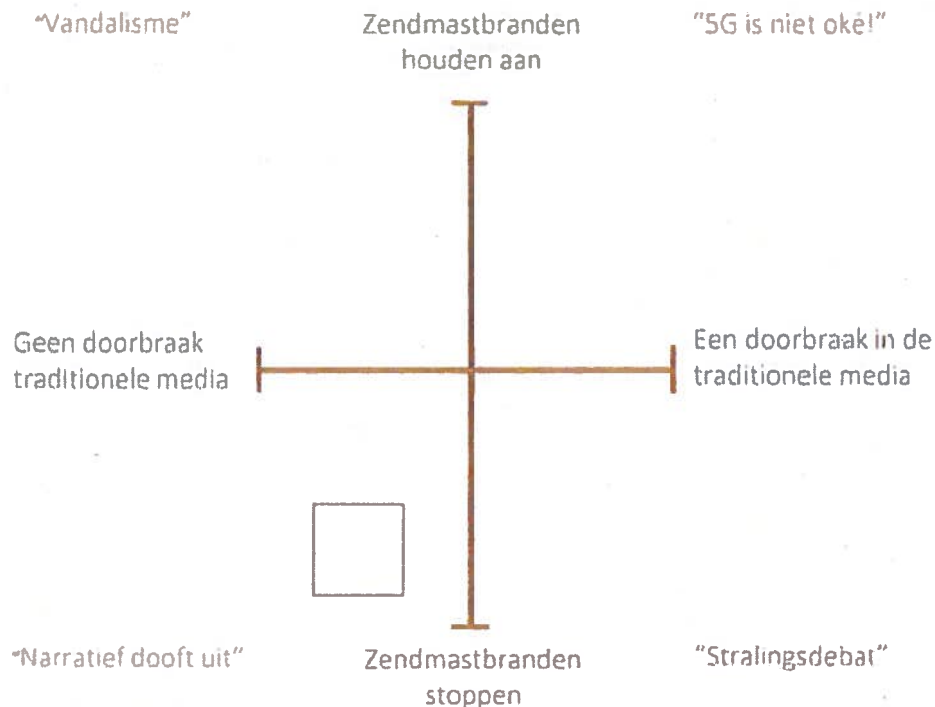
Implicatie: Transparante berichtgeving vermindert aandacht narratief

Acties in de sociale laag van het 7-lagen model, zoals transparante berichtgeving over de testresultaten en waarborging van de veiligheid, zorgen er waarschijnlijk voor dat aandacht voor het narratief op de lange termijn afneemt. Transparantie over de risico's van een vaccin en de maatregelen daartegen vergroten het vertrouwen in een verantwoorde aanpak. Een geïnformeerde samenleving is waarschijnlijk minder ontvankelijk voor anti-vaccinberichtgeving in de virtuele dimensie (zoals alternatieve berichtgeving).[1] Dat leidt er toe dat activiteiten in de fysieke dimensie (zoals demonstraties) minder waarschijnlijk zijn.

[1] <https://www.psychologytoday.com/us/blog/psych-unseen/202005/why-do-conspiracy-theories-flourish-during-crisis>
(Geraadpleegd op 7 september 2020)

[8] Narratief 5G

Dit betreft de uitkomst van een kwalitatieve analyse. Derhalve is er geen schaalverdeling zichtbaar op het assenkruis.

Samenvatting: Narratief 5G

Volgens dit narratief zijn mensen vatbaarder voor COVID-19 door 5G-straling omdat deze straling het immuunsysteem aantast en het virus zelfs verspreidt.

(Zie voor volledig narratief bijlage 2)

Subconclusie: "Narratief dooft uit"

Het 5G-narratief bevindt zich in het scenario "Narratief dooft uit" en heeft zich de afgelopen week niet verder ontwikkeld. De zendmastbrand op 8 september in het Gelderse Rijswijk heeft niet gezorgd voor meer aandacht voor het narratief in de media.[1]

De zendmastbrand heeft daarnaast vooralsnog geen navolging gekregen. Dit bevestigt dat de brand waarschijnlijk een op zichzelf staand incident was. De politie heeft bevestigd dat de zendmast in brand is gestoken maar geeft aan nog niet te weten of er een anti-5G groepering achter de brand zit.[2]

(Zie voor volledig scenario bijlage 2.1)

[1] 20200901-DV-LIMC Weekly 5G Narratief

[2] <https://www.gelderlander.nl/buren/politie-tast-in-het-duister-over-zendmastbrand-rijswijk-spooren-worden-kapotgemaakt-bij-een-brand-aac20176/> (Geraadpleegd op 14 september 2020)

[8] Narratief 5G

Implicatie: Passiviteit in de sociale laag vermindert aandacht

Het bewust nalaten van activiteiten door de overheid in de sociale of virtuele laag van het 7-lagen model (zoals het niet publiekelijk benoemen van de nieuwe zendmastbrand door overheidsfunctionarissen) voorkomt waarschijnlijk dat het narratief hernieuwde aandacht krijgt. Interacties in de sociale laag creëren doorgaans een voedingsbodem voor het 5G-narratief, wat vervolgens reacties zoals petities of zendmastbranden door aanhangers van het narratief in de virtuele en fysieke dimensies kan veroorzaken.[1]

[1] 20200901-DV-LIMC-Weekly_5G_Narratief

[9] Verdieping: Draagvlak virusnarratief neemt waarschijnlijk af tussen nu en december 2020

Inleiding

De afgelopen weken neemt het aantal besmettingen van het COVID-19 virus toe. In week 36 testten gemiddeld nog 500 mensen per dag positief op het virus, 14 september waren dat er zelfs 1300.[1][2] Door het groeiend aantal besmettingen neemt de urgentie om de COVID-19 maatregelen na te leven toe. Burgers lijken te beseffen dat het niet naleven van de maatregelen leidt tot meer besmettingen.

Om een juiste inschatting te maken van het draagvlak voor het overheidsnarratief en de daaruit voortvloeiende steun voor maatregelen, dient het draagvlak voor het virusnarratief onderzocht te worden. Het is mogelijk dat minder draagvlak voor het virusnarratief leidt tot meer draagvlak voor het overheidsnarratief en COVID-19 maatregelen. Echter is het ook mogelijk dat andere narratieven dit vacuüm vullen.

De centrale vraag luidt dan ook: In hoeverre is het waarschijnlijk dat het draagvlak voor het virusnarratief afneemt tussen nu en december 2020?

Om het draagvlak voor het virusnarratief te onderzoeken wordt gekeken naar de ontvankelijkheid van de Nederlandse samenleving voor pseudowetenschappelijk onderzoek. Uit een systeemanalyse (zie figuur 1 p. 14) van berichtgeving en gedragsonderzoeken over COVID-19 maatregelen blijken er, naast de factor besmettingen met als gevolg 'druk op de zorg', een tweede en een derde factor te zijn. De tweede factor is het 'aantal gedupeerden van de COVID-19 maatregelen'. Zo noemden tegenstanders van de COVID-19 maatregelen de maatregelen disproportioneel.[3] De derde factor is de 'mate van onduidelijkheid' met betrekking tot de COVID-19 maatregelen. Zo is het volgens tegenstanders van de maatregelen onduidelijk wanneer men een boete krijgt en wanneer niet. [4]

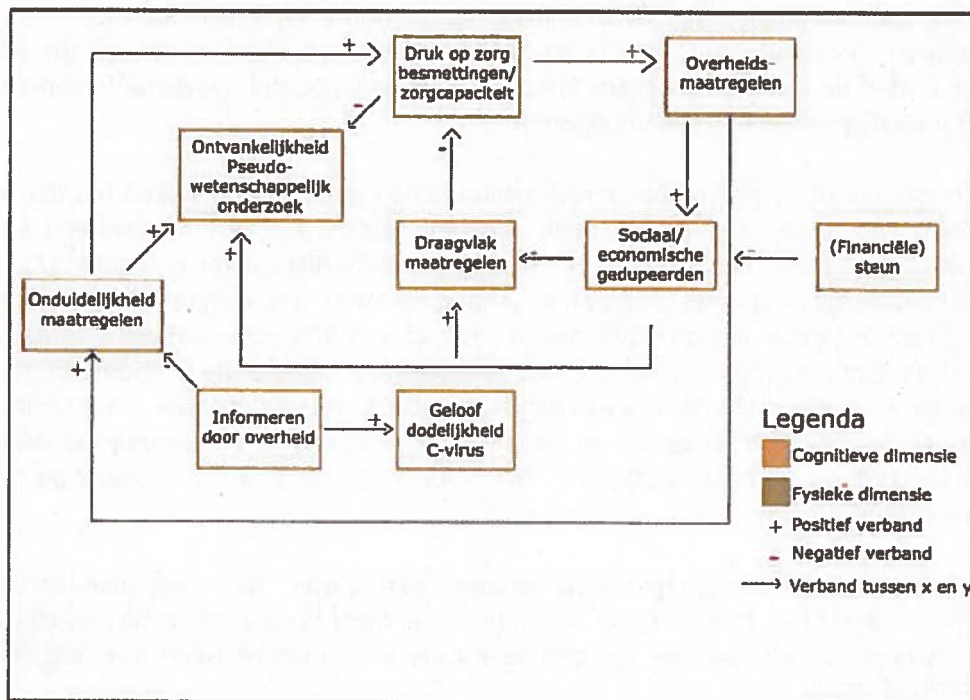
De onderbouwing (p. 16) is opgebouwd aan de hand van de bovenstaande drie factoren en komen in deze volgorde aan bod: gedupeerden COVID-19 maatregelen, druk op de zorg en als laatste de onduidelijkheid met betrekking tot COVID-19 maatregelen.

[1] <https://nu.nl/coronavirus/6076086/rivm-stijging-aantal-besmettingen-indicatie-dat-we-alert-moeten-blijven.htm> (Geraadpleegd op 14 september 2020)

[2] <https://coronadashboard.rijksoverheid.nl/> (Geraadpleegd op 14 september 2020)

[3] <https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/nederland/artikel/5178964/rechtszaak-viruswaan-zin-waarom-documenten-data-gehevens> (Geraadpleegd op 14 september 2020)

[4] <https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/nederland/artikel/5072081/hoe-proot-rivm-corona-de-kans-dat-ik-een-boete-krijg-als-ik-niet> (Geraadpleegd op 14 september 2020)

(Figuur 1: causal loop diagram virusnarratief)

Aannames voortkomend uit causal loop diagram

- Toename van druk op de zorg leidt mogelijk tot meer urgentie om maatregelen na te leven, wat mogelijk leidt tot minder ontvankelijkheid voor het virusnarratief;
- Gedupeerden COVID-19 maatregelen zijn mogelijk ontvankelijker voor het virusnarratief;
- Onduidelijkheid COVID-19 maatregelen leidt mogelijk tot meer ontvankelijkheid voor het virusnarratief.

Conclusie

Het is waarschijnlijk dat het draagvlak voor het virusnarratief afneemt tussen nu en december 2020. Ondanks dat het aantal gedupeerden van COVID-19 maatregelen stijgt, zorgt toenemende druk op de zorg en afnemende onduidelijkheid met betrekking tot COVID-19 maatregelen voor minder draagvlak voor het virusnarratief.

Groep gedupeerden door de COVID-19 maatregelen wordt waarschijnlijk groter
De groep 'gedupeerden van COVID-19 maatregelen' bestaat in relatie tot het virusnarratief uit twee subgroepen: 1) economisch gedupeerden (zoals ondernemers) en 2) sociaal gedupeerden (zoals jongeren).

Ten eerste wordt de groep economisch gedupeerden groter. Ondanks het feit dat de overheid een derde steunpakket heeft aangekondigd[1] probeert de overheid een impuls te genereren voor bedrijven om weer financieel zelfstandiger te worden.[2] Zo neemt, in vergelijking met voorgaande steunpakketten, de compensatie voor de loonkosten af. Vanaf januari 2021 neemt deze af van 90% naar 70%.[3] Daarnaast neemt de economische onzekerheid voor bedrijven toe doordat de financiële buffers afnemen. Zo geven ondernemers aan dat de financiële reserves opraken. De Autoriteit Financiële Markten (AFM) benadrukt dat reserves al tijdens de intelligente lockdown zijn aangebroken, en deze eindig zijn: *"Het is maar de vraag wat er gebeurt als het virus weer opleeft."*[4]

Ten tweede wordt de groep sociaal gedupeerden groter. De vraag naar sociale interactie neemt toe. Hoewel er op beperkte schaal meer sociale interactie mogelijk is blijft thuiswerken de norm en zijn grotere sociale evenementen (nog) niet mogelijk. [5][6][7][8][9][10]

[1] <https://www.rd.nl/vandaag/politiek/kritiek-oppositie-op-verwachte-versobering-coronasteunpakket-1.1690159>. (Geraadpleegd op 14 september 2020)

[2] <https://www.nrc.nl/nieuws/2020/08/28/kabinet-trekt-11-miljard-euro-uit-voor-derde-steunpakket-a4010125> (Geraadpleegd op 14 september 2020)

[3] <https://www.kvk.nl/corona/steunpakket-3-afbouwen-vanaf-oktober/> (Geraadpleegd op 14 september 2020)

[4] <https://nos.nl/artikel/23347907-effect-van-half-jaar-coronacrisis-op-economie-het-lijkt-stilte-voor-de-storm.html> (Geraadpleegd op 14 september 2020)

[5] <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-covid-19/ouders-scholieren-en-studenten-kinderopvang-en-onderwijs/basisonderwijs-en-speciaal-onderwijs> (Geraadpleegd op 14 september 2020)

[6] <https://www.rtinieuws.nl/nieuws/nederland/artikel/5136716/weer-naar-het-werk-belangrijkste-5-vragen> (Geraadpleegd op 14 september 2020)

[7] <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-covid-19/nederlandse-maatregelen-tegen-het-coronavirus/gezondheidsadviezen> (Geraadpleegd op 14 september 2020)

[8] <https://nos.nl/artikel/2334686-verplaatst-of-geannuleerd-het-maakt-wat-uit-voor-je-festivaalkaartje.html> (Geraadpleegd op 14 september 2020)

[9] <https://www.nrc.nl/nieuws/2020/04/24/voor-jongeren-volt-het-als-zes-jaar-sociaal-isolement-a3997778> (Geraadpleegd op 14 september 2020)

[10] <https://www.nu.nl/uit/6052111/waarom-je-je-collegas-mist-ze-dagen-je-uit-en-helpen-relativeren.html> (Geraadpleegd op 14 september 2020)

Mogelijk toename druk op zorgcapaciteit

Ondanks dat de druk op de zorgcapaciteit toeneemt en het R-getal boven de 1 ligt (R-getal van 1,17, verkregen op 8 september), blijft het verwachte aantal ziekenhuisopnames de komende drie maanden waarschijnlijk onder de signaalwaarde.[1] Ten eerste raken vooral jongeren besmet. Zij hebben minder vaak ziekenhuiszorg nodig bij besmetting met het virus. Ten tweede worden kwetsbaren beschermd door de huidige maatregelen. Zo nemen verpleeghuizen maatregelen om ouderen niet bloot te stellen aan de gevaren van het virus en werken mensen zoveel mogelijk thuis. Ten derde zijn de ziekenhuizen op dit moment beter voorbereid op COVID-19 patiënten dan bij aanvang van de crisis. De ziekenhuizen hebben nieuwe protocollen opgesteld met betrekking tot de behandeling van COVID-19 patiënten, die ziekenhuisopnames minder noodzakelijk maken of verkorten.[2][3][4]

Echter, de grote hoeveelheid uitgestelde zorg doet de druk op de zorgcapaciteit in de komende drie maanden waarschijnlijk toenemen. Ten eerste is er waarschijnlijk een toename van patiënten voor de reguliere ziekenhuiszorg, omdat de behoefte aan die zorg groot is. Sinds de COVID-19 uitbraak zijn er namelijk tussen de 50 en 75% minder mensen doorverwezen door de huisarts.[5] Ten tweede geven ziekenhuizen aan dat de reguliere zorg niet langer kan worden uitgesteld. De hoeveelheid uitgestelde zorg is namelijk relatief groot omdat specialistisch zorgpersoneel schaars is.[6][7]

Daarnaast zorgt de mentale druk op het zorgpersoneel waarschijnlijk voor een afname van de zorgcapaciteit. Tijdens het hoogtepunt van de crisis is een beroep gedaan op personeel uit alle lagen van de zorg. Het is onwaarschijnlijk dat bij een toenemend aantal COVID-19 patiënten opnieuw een beroep op een deel van het personeel kan worden gedaan. Uit onderzoek van het FNV is namelijk gebleken dat 85% van de landelijke zorgmedewerkers aangeeft "fysiek en emotioneel uitgeput te zijn." [8] Ziekenhuizen hebben aangegeven dat personeel uit de reguliere zorg om deze reden niet meer wordt ingezet voor de verzorging van COVID-19 patiënten.[9]

[1] <https://coronadashboard.rijksoverheid.nl/> (Geraadpleegd op 14 september 2020)

[2] <https://ici.rivm.nl/richtlijnen/covid-19> (Geraadpleegd op 14 september 2020)

[3] <https://www.venvn.nl/thema/s/coronavirus/> (Geraadpleegd op 14 september 2020)

[4] <https://www.nrc.nl/nieuws/2020/03/25/alles-kraakt-nu-in-het-ziekenhuis-a3994939> (Geraadpleegd op 14 september 2020)

[5] <https://zorgdomein.com/nieuws/actuele-cijfers-uitgestelde-zorg-coronavirus/> (Geraadpleegd op 14 september 2020)

[6] <https://www.rivm.nl/documenten/kort-cyclische-rapportage-indirecte-effecten-covid-19-op-zorg-en-gezondheid-21-juli-2020> (Geraadpleegd op 14 september 2020)

[7] <https://www.bnr.nl/nieuws/gezondheid/10412710/te-weinig-zorgpersoneel-voor-een-tweede-golf-in-nederland> (Geraadpleegd op 14 september 2020)

[8] <https://www.fnv.nl/nieuwsbericht/sectornieuws/zorg-welzijn/2020/06/zorgpersoneel-uitgeput-door-coronacrisis> (Geraadpleegd op 14 september 2020)

[9] <https://www.bnr.nl/nieuws/gezondheid/10412710/te-weinig-zorgpersoneel-voor-een-tweede-golf-in-nederland> (Geraadpleegd op 14 september 2020)

Het is onwaarschijnlijk dat de onduidelijkheid rond maatregelen toeneemt. De onduidelijkheid met betrekking tot COVID-19 maatregelen zal waarschijnlijk afnemen omdat zowel de overheid als het RIVM en het Outbreak Management Team (OMT) meer ervaring hebben met de omgang met het virus.

Ten eerste heeft de overheid meer ervaring met het communiceren van maatregelen. Zo kan de overheid bijvoorbeeld haar communicatiebeleid aanpassen doordat de resultaten van de doelstellingen van de campagne 'Alleen samen krijgen we corona onder controle' in opdracht van de overheid sinds 31 maart worden gemeten.[1] Ook weet de overheid beter aan welke informatie zij behoefte heeft en kan ze deze beter verwoorden richting haar adviesorganen zoals het RIVM en het OMT.[2] Daarnaast heeft het kabinet aangegeven ook naar andere deskundigen te willen luisteren dan die van het OMT over wat de beste manier is om de coronacrisis te bestrijden.[3] Ook worden jongeren actief betrokken bij de aanpak van Corona.[4]

Ten tweede hebben het RIVM en het OMT meer ervaring met het virus en de data over het virus, zodat onderzoeken meer gegrond zijn. Zij kunnen de overheid meer en betere gegevens leveren dan in het begin van de crisis toen besluiten genomen moesten worden op basis van beperkte informatie.[5] Ook past het OMT haar samenstelling aan om op die manier de overheid betere adviezen te kunnen geven. Naast een groep vaste leden kan het OMT worden uitgebreid met deelnemers met een specifieke expertise. De samenstelling van het OMT kan daarom afhankelijk van het onderwerp en de agendapunten wisselen.[6]

[1] DV Insights, *Alleen samen Campagne effectmonitor*, 08-09-2020 (Geraadpleegd op 15 september 2020)

[2] Kamerbrief over adviezen OMT en maatregelen covid 19 (18-08-2020), 1. (Geraadpleegd op 15 september 2020)

[3] https://www.limburger.nl/cnt/dmf20200401_00173952 kabinet staat open voor andere ideeën (Geraadpleegd op 15 september 2020)

[4] https://www.limburger.nl/cnt/dmf20200519_00161002 roept kinderen op denk mee aan 1.5 metersamenleving (Geraadpleegd op 15 september 2020)

[5] <https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/nederland/artikel/5054036/persconferentie-rivm-coronavirus-maatregelen> (Geraadpleegd op 15 september 2020)

[6] <https://www.rivm.nl/coronavirus-covid-19/omt> (Geraadpleegd op 15 september 2020)

Relativering

Het is mogelijk dat het virusnarratief opleeft tussen nu en december 2020 vanwege een gebrek aan gevoel van urgentie om maatregelen na te leven. Burgers ervaren geen druk op de zorg. Druk op de zorg vanwege uitval van personeel en een golf van uitgestelde zorg hebben mogelijk een kleiner effect op de perceptie van burgers dan overvolle IC's. Een hoge bezettingsgraad op de IC laat zien dat maatregelen naleven een zaak van leven of dood kan zijn.

Echter, de urgentie van het probleem van overbelast zorgpersoneel en een mogelijke golf van uitgestelde zorg wordt regelmatig belicht in de media. De overheid en het RIVM communiceren veelvuldig over de hoge belasting voor zorgpersoneel en de verwachte stijging van ziekenhuisopnames door uitgestelde zorg. Zo benadrukken de voorzitter van de Nederlandse vereniging voor Intensive Care en de voorzitter van het Landelijk Netwerk Acute Zorg (LNAZ) dat zorgpersoneel onder grote druk en stress moet werken. [1]

Implicatie

Hoewel het onwaarschijnlijk is dat het virusnarratief gaat opleven tussen nu en december 2020, is het aan te raden om de ontwikkelingen van het virusnarratief te blijven monitoren. De ontwikkelingen van de drie factoren blijven onderhevig aan externe invloeden die in dit onderzoek deels buiten beschouwing zijn gelaten. Monitoren van de factoren kan in zowel de virtuele als de fysieke dimensie. Het sentiment van de gedupeerden door de COVID-19 maatregelen en de onduidelijkheid rond de COVID-19 maatregelen zijn voornamelijk zichtbaar in de virtuele dimensie, en de druk op de zorg in de fysieke dimensie.

[1] <https://nos.nl/artikel/2329049-gommers-ic-zorg-heeft-aan-kwaliteit-ingeboet.html> (Geraadpleegd op 14 september 2020)

Bijlagen

1. Narratief Rusland vs. EU
 - 1.1 Mogelijke scenario-ontwikkeling Rusland vs. EU-narratief
2. Narratief Virus
 - 2.1 Mogelijke scenario-ontwikkeling virusnarratief
3. Narratief Vaccinatie
 - 3.1 Mogelijke scenario-ontwikkeling vaccinatienarratief
4. Narratief 5G
 - 4.1 Mogelijke scenario-ontwikkeling 5G-narratief
5. Middellange termijn scenario's
6. Medialandschap Nederland

Bijlage 1

Narratief Rusland vs. EU

In het narratief Rusland vs. EU komt naar voren dat de Russische media diverse complottheorieën voeden. Voorbeelden hiervan zijn berichten over het onder druk zetten van kleinere EU-lidstaten door de grotere lidstaten om Russische hulp te weigeren; dat het westen de impact van het COVID-19 virus overdrijft en dat NATO het COVID-19 virus gebruikt als excuus om hun steun aan de Baltische staten te beëindigen. Daarnaast stoken Russische media ook in het vaccinatenarratief. Wat de Russische media daarmee o.a. proberen aan te tonen is dat Rusland de lidstaten van de EU helpt terwijl de EU/ Europese bondgenoten dat nalaten. Een van de mogelijke doelstellingen kan zijn dat Rusland probeert aan te tonen dat de EU niet in staat is om zijn eigen bevolking te beschermen.

Hoewel er relatief weinig Nederlandstalige desinformatie uit Rusland te vinden is, heeft deze desinformatie indirect wel degelijk invloed op Nederlandse belangen. Met name de internationale organisaties waar Nederland vitale belangen bij heeft, worden geraakt door Russische narratief. Vooral aantasting van het draagvlak onder de Nederlandse bevolking voor EU-lidmaatschap kan door de verspreiding van desinformatie in potentie schadelijke gevolgen hebben.

Bijlage 1.1

Mogelijke scenario-ontwikkeling Rusland vs. EU narratief

De kernonzekerheden 'eensgezindheid EU' en 'doorbraak in traditionele media' zijn binnen het Rusland vs. EU narratief tegen elkaar afgezet om tot vier verschillende scenario's te komen.

Scenario "Europa houdt stand"

De Europese Unie blijkt ondanks de vele crises weerbaarder dan gedacht. Russische desinformatie gericht op het tegen elkaar uitspelen van landen vindt geen doorgang bij traditionele media en is daardoor weinig effectief. Na initiële verdeeldheid weten de Europese leiders eensgezind een akkoord te sluiten dat een stabiel fundament biedt voor herstel in de nabije toekomst. Het draagvlak voor de EU neemt in de Nederlandse samenleving niet significant af.

Scenario "Eurosceptis"

Nederland en overige EU-lidstaten worden gericht beïnvloed door Russische desinformatiecampagnes. In de traditionele media worden op grote schaal narratieven overgenomen die verdeeldheid tussen Europese landen en de vermeende incompetentie van de Europese instanties uitvergrooten. Sommige politici gebruiken de alternatieve narratieven om te scoren onder een euro sceptisch publiek en staan hoog in de peilingen in aanloop naar de verkiezingen. Ondanks kritiek uit de nationale politiek weten de Europese leiders zich te verenigen en een eensgezinde oplossing te vinden voor de crises.

Scenario "Anti-Europese minderheid"

De Europese leiders slagen er niet op tijd in om een gezamenlijke oplossing te vinden voor de huidige crises. Ondanks dat desinformatiecampagnes vanuit Rusland nooit echt het grote publiek hebben gevonden via traditionele media, voelt de Nederlandse regering zich in haar beleid tegenover Europa onder druk gezet door een vocale, anti-Europese minderheid. Ondanks uitgebreide analyses in traditionele media over het nut en belang van de EU voor een handelsland als Nederland klinkt de roep om een 'Nexit' op sociale media en onder politici steeds luider.

Scenario "Nederlands isolationisme"

De Europese leiders slagen er niet in zich te verenigen in een gezamenlijk aanpak om uit de crises te komen. Russische narratieven die de Europese verdeeldheid uitvergrooten gaan op grote schaal rond in Nederland, ook onder traditionele media. Politieke partijen gaan steeds vaker mee met de roep die onder de bevolking rondgaat rondom een Nexit. Op grote schaal wordt gesproken over een terugkeer naar de Gulden, over 'luie Italianen' en 'spilzieke Grieken' en over de noodzaak om de controle terug te vorderen uit Brussel.

Bijlage 2

Virusnarratief

De kern van het virusnarratief is de wetenschappelijke discussie. Normaal gesproken worden verschillende hypothesen uitvoerig getest en onderworpen aan een peer review voordat deze gepubliceerd worden. Echter, door de grote tijdsdruk vindt er momenteel minder kwaliteitscontrole plaats en vindt de discussie omtrent de validiteit van de hypothesen niet meer plaats achter gesloten deuren. Hierdoor ontstaat er onduidelijkheid in het publieke domein over o.a. de rol van verspreiding door aerosolen, het nut van 1,5 meter afstand houden, wondermiddelen en de vraag of kinderen wel of niet besmettelijk zijn.

Het resultaat hiervan is dat (pseudo)wetenschappelijke onderzoeken continu resultaten publiceren die door de media worden overgenomen en voor waar worden aangenomen. Deze worden vervolgens net zo snel weerlegd door andere (pseudo)wetenschappelijke onderzoeken.

Momenteel is een sterke vermenging zichtbaar van verschillende bewegingen en narratieven rondom een kern van desinformatie omtrent het virus. Stichtingen als VirusWaaizin en Smart Exit presenteren zichzelf als 'alternatief RIVM' en pretenderen wetenschappelijke zekerheid in huis te hebben dat het COVID-virus niet gevaarlijk is, dat er nauwelijks mensen aan overleden zijn en vooral dat de COVID-maatregelen schadelijk zijn voor mensen in plaats van nuttig. Door de maatregelen te *framen* als inperking van 'grondrechten' en aanzet tot een 'politiestaat' vindt men aansluiting van andere anti-overheidsgroeperingen.

Deze combinatie van narratieven en bewegingen heeft zich geuit in een aantal demonstraties, waarbij het uit de hand gelopen protest van 21/06 leidde tot een heftige confrontatie tussen politie en reischoppers. Deze escalatie wordt door de actievoerders en sommige politici gebruikt om het narratief te versterken. Door alle ontstane ophef is VirusWaaizin in de afgelopen weken veelvuldig besproken in de traditionele media en heeft het hierbij herhaaldelijk kans gekregen haar narratief te verspreiden voor een groot publiek.

De grens tussen wetenschappelijk debat en misinformatie is niet altijd scherp in dit narratief, maar duidelijk zichtbaar is dat groeperingen (on)bewust aan de haal gaan met gedeeltelijke, verouderde of niet-relevante informatie om (niet-)handelen m.b.t. COVID-19 te rechtvaardigen. Daarnaast kunnen de tegenstrijdige berichten leiden tot onduidelijkheid/verwarring omtrent de waarheid

Bijlage 2.1

Mogelijke scenario-ontwikkeling virusnarratief

De kernonzekerheden 'opnieuw aanscherpen maatregelen' en 'doorbraak in traditionele media' zijn binnen het virusnarratief tegen elkaar afgezet om tot vier verschillende scenario's te komen.

Scenario "Virusgekkies"

Na de laatste ronde van versoepelingen is de COVID-crisis beheersbaar gebleven, een nieuwe aanscherping van maatregelen is niet nodig gebleken. Hierdoor is de aandacht voor alternatieve narratieven omtrent het virus afgenomen en worden groepen als VirusWaarheid weinig serieus meer genomen. In traditionele media wordt enigszins spottend teruggekeken op de protesten van de 'Virusgekkies' tijdens de zomermaanden. Indien er ontwikkelingen zijn rondom COVID wordt de uitleg van het RIVM hierover door traditionele media gecommuniceerd en door het merendeel van de bevolking voor waar aangenomen.

Scenario "Tegen het Nieuwe Normaal"

Na de laatste ronde van versoepelingen blijft de COVID-crisis beheersbaar, een nieuwe aanscherping van maatregelen is niet nodig. De discussie rondom de noodzaak van bepaalde 'basisregels' (anderhalf meter afstand houden) blijft een bron van onrust en wordt sinds de zomer al in twijfel getrokken door actiegroepen en belanghebbende ondernemers voor wie deze regel omzetting betekent. Regelmatig komen aanhangers van dit alternatieve narratief aan het woord in de traditionele media en niet zelden leidt dit tot demonstraties.

Scenario "Noodzakelijke kwaad"

Als gevolg van versoepelingen tijdens de zomermaanden heeft het virus kans gezien om zich te verspreiden in een tweede golf. De overheid ziet zich genooddaakt de maatregelen opnieuw aan te scherpen om ineenstorting van de zorgcapaciteit te voorkomen. Het RIVM en vooraanstaande virologen kunnen overtuigend aantonen dat het niet naleven van de 'basisregels' tot deze nieuwe uitbraak hebben geleid, waardoor in de traditionele media niet alleen de aandacht voor alternatieve theorieën over het virus is afgenomen, maar deze ook geregeld worden ontkracht.

Scenario "Geen acceptatie"

Na de versoepelingen tijdens de zomermaanden heeft het virus kans gezien om zich te verspreiden in een tweede golf. De overheid ziet zich genooddaakt een tweede *lockdown* af te kondigen. Toch zijn actiegroepen erin geslaagd de aandacht van traditionele media vast te houden en zwepen zij de bevolking op tegen de nieuwe invoer van maatregelen. De naleving van de tweede *lockdown* is beroerd en de handhaving ervan wordt door actiegroepen op grote schaal in traditionele media afgeschilderd als 'fascistisch' en 'het product van een politiestaat'. Demonstraties en onrusten komen regelmatig voor.

Bijlage 3

Vaccinatenarratief

Het vaccinatenarratief beweert dat het coronavirus in laboratoria van [REDACTED] is gecreëerd en doelmatig losgelaten zou zijn. Het doel zou zijn om de hele wereldbevolking te onderwerpen aan een vaccinatieprogramma. Bij dit vaccinatieprogramma zouden microchips ingebracht worden die 'de geglobaliseerde elite' in staat stellen om de wereldbevolking te controleren.

In andere varianten wordt aangehaald dat een vaccin als doel heeft de wereldbevolking uit te dunnen (gebaseerd op uitspraken van [REDACTED] over het inperken van de overbevolking), of dat hij dit virus ontworpen zou hebben om veel winst te maken met de verkoop van verplichte vaccins.

De WHO en het RIVM worden genoemd als instanties die afhankelijk zouden zijn van [REDACTED]. Het argument hiervoor is dat [REDACTED] wereldwijd grote hoeveelheden geld investeert in vaccinatieprogramma's en onderzoek.

In Italië riep een parlamentslid op tot de vervolging van [REDACTED] door het Internationaal Gerechtshof wegens misdaden tegen de mensheid, wat op internet weer tot een gerucht leidde dat de Italiaanse overheid [REDACTED] zou willen arresteren.

In Nederland zien we in toenemende mate een vermenging tussen groeperingen die zich verzetten tegen de COVID-19-maatregelen en het vaccinatenarratief. Op diverse manifestaties zien we wantrouwen in vaccinaties tertugkomen.

De oorsprong van de informatie die op Nederlandstalige pagina's gedeeld wordt, lijkt afkomstig uit de VS. Het gaat voornamelijk om Amerikaanse video's met Nederlandse ondertiteling. Daarnaast wordt het narratief via sociale media, alternatieve nieuwssites, Stichting VirusWaarheid, Stichting Vaccinvrij, beroemdheden, politici en in sommige Amerikaanse tv-programma's herhaald. Het prominente Russische nieuwsmedium *Russia Today* heeft het verhaal ook verspreid.

Hoewel onbekend is wat de exacte aanhang en verspreiding van dit narratief is in Nederland, valt op dat er sinds 2015 een dalende trend in de vaccinatiegraad zichtbaar is. Waar dit voorheen boven de 95% lag, was dit in 2019 gedaald tot 90-92%. De huidige coronacrisis en het uitzicht op een nieuw, grootschalig vaccinatieprogramma biedt verdere voedingsbodem voor dit soort narratieven.

Bijlage 3.1

Mogelijke scenario-ontwikkeling vaccinatienarratief

De kernonzekerheden 'ontwikkeling vaccin' en 'doorbraak in traditionele media' zijn binnen het vaccinatienarratief tegen elkaar afgezet om tot vier verschillende scenario's te komen.

Scenario "Einde crisis in zicht"

De ontwikkeling van een effectief vaccin is in een stroomversnelling geraakt na belangrijke wetenschappelijke ontdekkingen. Hierdoor lijkt het reëel dat er binnen afzienbare tijd een vaccinatieprogramma opgezet kan gaan worden tegen COVID. Het anti-vaccinatie narratief leeft onder de bevolking, maar het weet vooralsnog niet veel aandacht of aanhang te genereren. Daarentegen is in de traditionele media het officiële narratief over hoe het vaccin een einde kan maken aan de COVID-19-crisis dominant.

Scenario "Vaccin gevaarlijker dan virus!"

De ontwikkeling van een effectief vaccin is in een stroomversnelling geraakt na enkele belangrijke wetenschappelijke ontdekkingen. Hierdoor lijkt het reëel dat er binnen afzienbare tijd een vaccinatieprogramma opgezet kan gaan worden tegen COVID-19. Tegelijkertijd zaaien prominente figuren twijfel over bijwerkingen van dit eerste vaccin en dat een alternatief vaccin, dat pas later beschikbaar wordt, aanzienlijk veiliger is. De discussie laait op in de traditionele media. Anti-vaccinatiebewegingen krijgen in de traditionele media volop ruimte om hun alternatief narratief te presenteren. Het aantal aanmeldingen voor het vaccinatieprogramma ligt lager dan verwacht.

Scenario "Onverschilligheid"

Door onvoorziene tegenslagen in de ontwikkeling van een vaccin moet geconcludeerd worden dat een vaccin niet binnen afzienbare tijd beschikbaar zal zijn. De traditionele media en het grote publiek reageren gelaten, de alledaagse situatie verandert immers niet en de aandacht ligt vooral op de andere zijde van deze crisis: de economische schade. Na initiële berichten over het mislukken van de testfase van het vaccin verdwijnt het onderwerp uit de belangstelling. Hierdoor geniet ook het alternatief narratief relatief weinig aandacht in de traditionele media.

Scenario "Vaccinaties geen oplossing"

Door onvoorziene tegenslagen in de ontwikkeling van een vaccin moet geconcludeerd worden dat een vaccin niet binnen afzienbare tijd beschikbaar zal zijn. Na het uitbreken van een tweede golf met bijbehorende tweede lockdown smacht de bevolking naar een oplossing voor de medische en economische malaise waarin het land verkeert. In de traditionele media woedt discussie over de haalbaarheid van een vaccin en ontstaat ruimte voor de vraag of vaccinaties überhaupt nut hebben en niet gewoon gevaarlijke geldverspilling zijn. Dit alternatieve narratief wordt vocaal sterk uitgedragen door bepaalde actiegroepen die hiervoor veel ruimte krijgen in landelijke kranten en talkshows.

Bijlage 4:

Narratief 5G

Het 5G-narratief is van januari tot eind juni 2020 prominent in de media aanwezig geweest. Het verhaal dat verspreid wordt is dat mensen door 5G vatbaarder zouden zijn voor COVID-19 doordat het immuunsysteem aangetast zou worden. In een andere variant wordt zelfs beweerd dat 5G het virus zelfs zou verspreiden. De oorsprong van dit narratief is nog onduidelijk. Mogelijk is het ontstaan in België of het Verenigd Koninkrijk en van daar uit verder verspreid via sociale media.

In Nederland bestaan meerdere besloten Facebook-groepen waarin mensen die tegen 5G zijn zich hebben verenigd. De grootste hiervan heeft ruim 33.000 leden en is op 24 maart van dit jaar aangemaakt. Daarnaast kwam de stichting 'Stop 5G NL' met enige regelmaat in het nieuws wegens het kort geding dat zij tegen de Nederlandse staat aanspanden. Deze stichting draagt haar narratief ook uit op haar eigen website.

Ondanks dat dit narratief meermaals ontkracht is en het kort geding verloren is, blijven aanhangers van deze theorie overtuigd van het gevaar van 5G. Zij verwijzen hierbij veelvuldig naar (pseudo-)wetenschappers uit de hele wereld die over de gevaren van 5G schrijven. Officiële metingen geven nog altijd geen indicatie dat de straling daadwerkelijk gevaarlijk is of gezondheidsschade op zou leveren.

De stichting heeft aangegeven in hoger beroep te gaan tegen de uitspraak van het kort geding. Alleen indien het hoger beroep wordt gewonnen, is het waarschijnlijk dat het 5G-narratief zal doorbreken in de traditionele media. In dat geval zal het aan invloed winnen, anders dooft het waarschijnlijk uit.

Bijlage 4.1:

Mogelijke scenario-ontwikkeling 5G-narratief

De kernonzekerheden 'voortzetting zendmastbranden' en 'doorbraak in traditionele media' zijn binnen het 5G-narratief tegen elkaar afgezet om tot vier verschillende scenario's te komen.

Scenario "Vandalisme"

Na het verloren hoger beroep vinden gedurende de zomermaanden meerdere zendmastbranden plaats, uit politieonderzoek blijkt dat het nog altijd om eenmansacties gaat. Af en toe ontstaan er tijdelijk en lokaal wat problemen in het communicatienetwerk, maar de uitrol van 5G wordt niet serieus verstoord en de zendmastbranden zorgen in het algemeen voor afkeer tegen anti-5G activisten. Aangezien niemand op grote schaal hinder ondervindt van het nieuwe netwerk is er geen aandacht voor de inhoud van het alternatieve narratief in de traditionele media.

Scenario "5G is niet oké"

De rechter gaat tijdens de behandeling van het hoger beroep mee met de actiegroepen die beweren dat er nog niet voldoende onderzoek is gedaan naar de effecten van 5G-straling op de volksgezondheid. De overheid is daardoor genoodzaakt de uitrol van 5G tijdelijk stop te zetten. Daarnaast is deze uitspraak ook het startschot voor een nieuwe golf van zendmastbranden. Traditionele media proberen de rechterlijke uitspraak te doorgronden door regelmatig activisten uit te nodigen voor interviews in kranten en talkshows op TV, hun boodschap heeft door de rechterlijke uitspraak aan legitimiteit gewonnen.

Scenario "Narratief dooft uit"

Nadat de politie een aantal verdachten arresteert komt er vrij abrupt een einde aan de zendmastbranden. De activisten verliezen het hoger beroep en de uitrol van 5G verloopt voorspoedig, waardoor het narratief steeds meer uit beeld verdwijnt. Mensen ervaren geen last van 5G-frequenties en het narratief lijkt daardoor steeds ongeloofwaardiger. De traditionele media heeft totaal geen aandacht meer voor het onderwerp en het narratief zakt weg naar een zeer kleine kring op sociale media waar complottheorieën rondom technologie altijd al rondgaan.

Scenario "Stralingsdebat"

De rechter gaat tijdens de behandeling van het hoger beroep mee met de actiegroepen die beweren dat er nog niet voldoende onderzoek is gedaan naar de effecten van 5G-straling op de volksgezondheid. Dit leidt weliswaar niet tot een toename van het aantal zendmastbranden, maar is wel het startschot voor een breed maatschappelijk debat in de traditionele media over de noodzaak van steeds verdergaande technologie en de impact die dat mogelijk zou kunnen hebben op de volksgezondheid. De anti-5G activisten zijn hierin een vocale groep die regelmatig verschijnen in traditionele media en uitgebreid de kans krijgt haar verhaal te doen.

Bijlage 5

Mogelijke scenario's des-/misinformatie algemeen

Onderstaande scenario's zijn gebaseerd op een vast aantal drijvende krachten achter des- en misinformatie. Over deze drijvende krachten worden onderbouwde aannames gedaan, die leiden tot een *baseline* scenario (het meest waarschijnlijke). Vervolgens wijzigen we één van de onzekere aannames om tot een plausibel alternatief scenario te komen. Tot slot wijzigen we een aanname waarvan het zeer onwaarschijnlijk is dat deze zal veranderen om tot een *wild card* scenario te komen.

Scenario "Baseline"

Het bereik van en vertrouwen in de NPO en traditionele media blijft groot. De traditionele media blijven de overheid bovendien steunen, dus zelfs met het uitbreken van een tweede golf in het najaar blijft de grote meerderheid van de Nederlandse bevolking overtuigd van de effectiviteit van de Nederlandse aanpak. De tweede golf wordt tijdig gesignaleerd en blijft beheersbaar. De verslapping rondom het naleven van coronamaatregelen zet door. In aanloop naar de verkiezingen groeit de invloed van des- en misinformatie op bestaande maatschappelijke spanningen met als doel het politieke debat op scherp te zetten. Politici en beroemdheden zijn dan ook steeds vaker verspreiders van des- en misinformatie.

Scenario "Plausible alternative"

Het bereik van en vertrouwen in de NPO en traditionele media blijft groot. De traditionele media blijven de overheid bovendien steunen, dus zelf met het uitbreken van een tweede golf in het najaar blijft de grote meerderheid van de Nederlandse bevolking overtuigd van de effectiviteit van de Nederlandse aanpak. De tweede golf wordt tijdig gesignaleerd en blijft beheersbaar. De verslapping rondom het naleven van coronamaatregelen door een deel van de bevolking leidt tot afkeer bij de rest van de Nederlanders. De voor- en tegenstanders van maatregelen komen rechtlijnig tegenover elkaar te staan, wat de samenleving sterk polariseert. In aanloop naar de verkiezingen groeit de invloed van des- en misinformatie op bestaande maatschappelijke spanningen met als doel het politieke debat op scherp te zetten. Politici en beroemdheden zijn dan ook steeds vaker verspreiders van des- en misinformatie.

Scenario "Wild Card"

Het algemene bereik van de NPO en traditionele media blijft groot. Een grote meerderheid van de Nederlandse bevolking verneemt via deze kanalen het officiële narratief. In de loop van de zomer vindt een doorbraak plaats in de zoektocht naar een effectief vaccin, waardoor het realistisch wordt dat deze in het najaar beschikbaar komt. Er is veel onduidelijkheid omtrent de veiligheid, de werking en de beschikbaarheid van het vaccin. Des- en misinformatie narratieven van verschillende bronnen (anti-vaxx, niet-Europese statelijke actoren, complottheoretici) spelen in op deze onzekerheid. Het resultaat hiervan is dat de Nederlandse bevolking weinig animo heeft om gebruik te maken van het ontwikkelde vaccin.

Bijlage 6

Medialandschap in Nederland [1]

LIMC hanteert drie verschillende categorieën media binnen het Nederlandse medialandschap: Traditionele media, Niet-traditionele media en Alternatieve media.

Traditionele nieuwsmedia: Bedrijven en organisaties die vanuit journalistiek oogpunt nieuws en/of actualiteiten aanbieden, gebruik makend van de journalistieke principes van hoor en wederhoor. Deze nieuwsmedia zijn vaak wel gelieerd aan een bepaalde politieke kleur, maar rapporteren wel genuanceerd.

Niet-traditionele media: Nieuwsmedia die niet algemeen nieuws en/of actualiteiten aanbieden, maar bijvoorbeeld specifiek over een bepaald onderwerp of vanuit een bepaalde blik op de wereld. Deze nieuwsmedia kunnen minder genuanceerd zijn dan traditionele nieuwsmedia, of volledig ongenueanceerd.

Alternatieve media: Bronnen die een alternatieve zienswijze bieden dan de (niet) traditionele media.

Traditionele media

- Algemeen Dagblad (AD)	- NRC
- De Telegraaf	- NU
- De Volkskrant	- Reformatorisch Dagblad
- Het Financieel Dagblad	- RTL Nieuws
- Het Parool	- Trouw
- Metronieuws	- Tweakers
- Nederlands Dagblad	- NOS

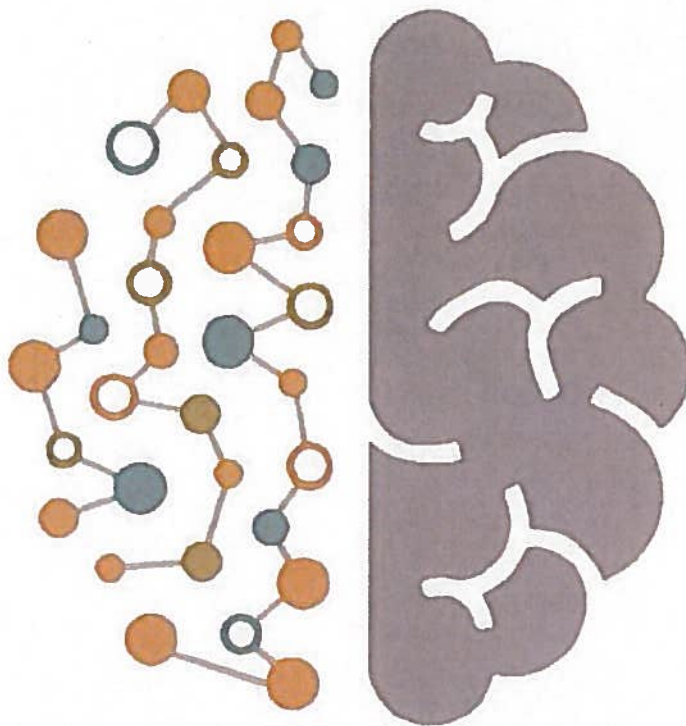
Niet-traditionele media

- De Dagelijkse Standaard	- Joop
- Dumpert	- Libelle
- Elsevier	- LINDA
- Geenstijl	- Shownieuws
- Hart van Nederland	- Vrij Nederland
- In de Buurt	

Alternatieve media

- Actiegroep Containment Nu	- Stichting Vaccinvrij
- Boublog	- Stop 5G NL
- Café Weltschmerz	- The Post Online
- Common Sense TV	- Veren of Lood
- [REDACTED]	- VirusWaaizin/VirusWaarheid
- Frontnieuws	- WantToKnow
- Nationale bond tegen overheidszaken	- Welingelichte Kringen
- Ongehoord Nederland	- Xandernieuws
- Saltmines	

[1] LIMC weekly update brief 20200622 Medialandschap

LIMC

LAND INFORMATION MANOEUVRE CENTRE

CONTACT US

Lkol Tonnetkazerne
Eperweg 141
8084 HE 't Harde
Gebouw 230

@ limc@mindef.nl

